GALGA

W swym online artykule o semantyce *stauros* wspominam o słowach ***galga*** i ***hramjith*** w gockim *Codexie Argenteus* z IV wieku. Czy ***galga*** znaczy/może znaczyć „krzyż”? Znawca języka gockiego, brytyjski uczony Samuel Henshall nie oddał tych terminów w swym przekładzie jako „krzyż/ukrzyżować”, lecz **„szubienica”** (*gallows*) i **„powiesić”** (*hang*). Jakiś czas temu przyjrzałem się semantyce tych gockich słów i okazuje się, że autorzy słowników/leksykonów są zdania, że ***galga*** nie znaczy tylko „szubienica”, lecz także „pal”. Oto przykład:

galga *(m.n:)* execution stake, hanging pole *(for capital punishment)*, pole for crucifixion, gallows

Brian T., Regan, ***Dictionary of the Biblical Gothic language***
Wellspring Books, Phoenix /st. Arizona/ 1974, s. 41
https://archive.org/details/dictionaryofbibl00rega

Niektóre słowniki podają też znaczenie „krzyż”, ale to znaczenie jest ***wątpliwe***. Dlaczego?

W języku gockim odpowiedniki dla greckiego czasownika *stauroō* **nie derywują się już od rzeczownika *galga***. Są to formy czasownika ***hramjith***, które znaczy „powiesić” i najwyraźniej derywuje się od gr. czasownika ***kremaō*** („zawiesić/powiesić”). Gocki czasownik z gruntu więc *nie implikuje przedmiotu*, implikuje jedynie ideę wiszenia. Ta okoliczność wskazuje, że powyższe terminy gockie nie mają semantycznego wyspecyfikowania, to znaczy nacechowania technicznego*; są po prostu generyczne. Poza tym, jeśli prześledzi się odpowiedniki dla słowa ***galga*** podawane w innych językach niż angielski, to można zauważyć coś charakterystycznego: często nie ma w nich znaczenia „krzyż”! Ponieważ jest to mało znany wątek, poniżej dokładniej udokumentuję to spostrzeżenie.

Koptolog Sigmunt Feist (***Einführung in das Gotische***, Leipzig-Berlin 1922, s. 14) dostrzega podobieństwo terminologiczne i semantyczne gockiego ***galga***:

ahd. *galgo* „Galgen“. = starogermański *galgo* „szubienica”

aisl. *gelgja* „Stange“ = islandzkie *gelgja* „słup/drąg/drążek/tyczka”

lit. *žàlgas, žalgà* „Stange“. = litewskie *žàlgas*, *žalgà* „słup/drążek/tyczka”

2008
prof. Carl D. Buck (The University of Chicago)
A Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages, University Chicago Press, s. 903
https://books.google.pl/books?id=PvhJCgAAQBAJ

Amerykański lingwista, filolog klasyczny. Zajmował się językoznawstwem historyczno-porównawczym. Napisał między innymi gramatykę porównawczą greki i łaciny.

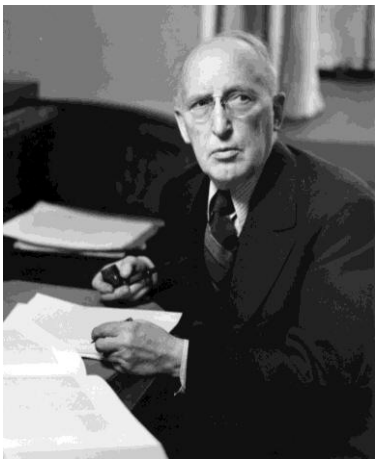

Lith. *žalga* ‘rod, pole’, Arm. *jałk* ‘branch, twig’. Walde-P. 1.540. Falk-Torp 296.

* Moisés Silva w swej książce z zakresu leksykalnej semantyki słusznie zauważa, że „techniczne lub semitechniczne terminy *odnoszą się* lub *reprezentują* konkretne pojęcia i koncepcje” (***Biblical Words and Their Meaning: An Introduction to Lexical Semantics***, Grand Rapids 1983, 1994, s. 107, https://archive.org/details/biblicalwordsthe0000silv).

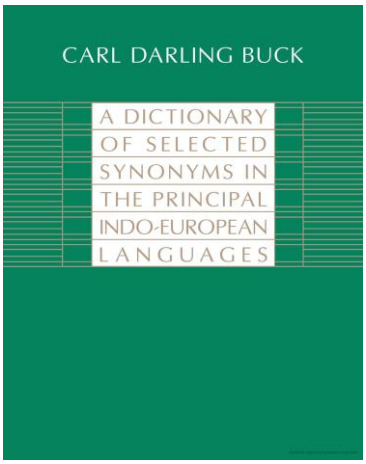

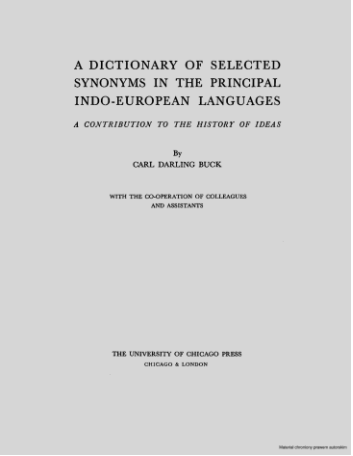

2013
prof. Guus J. Kroonen (Uniwersytet w Lejden)
Etymological Dictionary of Proto-Germanic (t. 2)

Lingwista Kroonen wykłada na studiach licencjackich i magisterskich z językoznawstwa (indoeuropejskiego porównawczego), w tym na kursach fonologii gotyckiej, staronordyckiej, środkowowalijskiej, łacińskiej i indoeuropejskiej. Oprócz przynależności do Lejdy, jest też zatrudniony na Uniwersytecie w Kopenhadze jako profesor językoznawstwa i prehistorii.

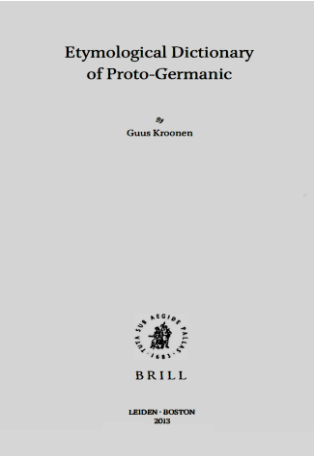

*galgan- 165

gylym). Or can there be a link with the verb **galan-* in the sense of 'to bewitch' (> 'to make infertile')?

galgan- m. 'stake?' — Go. *galga* m. 'stake, pole for crucifixion, gallows', ON *galgi* m. 'gallows', OE *gealga* m. 'id.', E *gallows*, OFri. *galga* m. 'id.', Du. *galg* c. 'id.', OHG *galgo* m. 'gallows, cross', G *Galgen* m. 'gallows; boom' ⇒ $*ǵ^{h}olg^{h}\text{-}eh_2\text{-}$ (NEUR) — Identical to Lith. *žalgà* f. 'long, thin stake'.

A word originally meaning 'stick', cf. *gelgja* f. 'stick, pole' < **galgjōn-*. Fi. *salko*, SaaN *čuolggu*, Mordv. *salgo* 'stick, pole' < PFU **śalka* have been claimed to be borrowed from PIE (cf. Koivulehto 2007: 240), but it is problematic, from this perspective, that the word is only attested in Baltic and Germanic. Note that the sometimes quoted link with Arm. *jałk* 'branch, rod, stick, staff, whip' < $*ǵ^{h}lg\text{-}$ is uncertain because of formal reasons (cf. Martirosyan 2008: 409).

http://www.bulgari-istoria-2010.com/Rechnici/A_Lyubotski_Proto_Germanik_dict.pdf

Inny przykład:

Bei der Bezeichnung für 'Kreuz' hat sich, nach anfänglichen agerm. Unsicherheiten, in den westeurop. Sprachen lat. *crūx* (Akk. *crūcem*) f. auch als Lehnwort durchgesetzt:

– griech. σταυρός 'Kreuz (urspr. auch Pfahl), Kreuzestod, Kreuz Christi' wird got. als *galga* m. 'Pfahl, Galgen', σταυροῦν 'kreuzigen' als *(us-)hramjan* eig. 'befestigen, aufhängen' wiedergegeben

2012

emer. prof. Allen J. Frantzen (Loyola University of Chicago)

Lingwista specjalizujący się w literaturze staroangielskiej (Ph.D. University of Virginia)

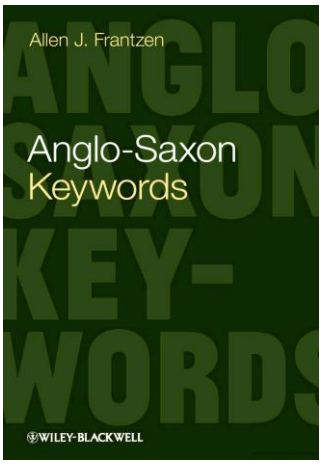

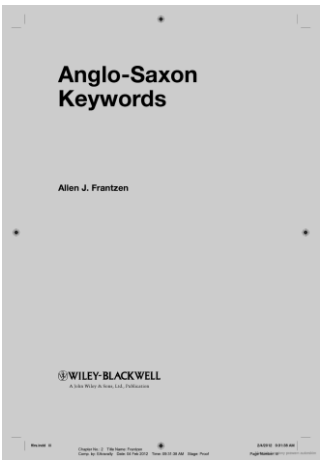

s. 59, 60

Greckie słowo *stauros* użyte w odniesieniu do tego narzędzia egzekucji znaczy pal lub słup, nie krzyż. (...) Kiedy w połowie IV stulecia przetłumaczono Biblię na język gocki, narzędzie śmierci Chrystusa zostało wyrażone w dziełach kultury, dla której chrześcijaństwo było czymś nowym. *Stauros* został oddany jako *galga*, szubienica, która była narzędziem egzekucji dla większości germańskich ludów. *Galga* została następnie zastąpiona formami słowa *crux* (krzyż) przez władających łaciną misjonarzy w języku ludów germańskich, starosaksońskich i później anglosaskich.

According to Rolf Bremmer, Jr., there are fourteen words that mean "cross" or "transverse cross-beam" in OE, but only three appear in both poetry and prose: *rod*, *g(e)alga*, and *treow*, meaning, respectively, cross, gallows, and tree (Bremmer 2010: 231). The multiplicity of OE terms stems from a fundamental ambiguity about what a cross was supposed to be. The Greek word for this instrument of execution, *stauros*, means stake or pole rather than cross. This object is also designated by *ksulon*, meaning wood; the Greek verb for "to crucify" means "to fix on a stake or pole." The Latin *crux* originally referred to the same object, and the Old Latin *crucifigo* meant "to fix on the cross" (Bremmer 2010: 206). When the Bible was translated into Gothic in the mid-fourth century, the instrument of Christ's death had to be expressed in the materials of a culture to which Christianity was new. *Stauros* was translated as *galga*, gallows, which was the instrument of execution most familiar to Germanic peoples. *Galga* was eventually replaced by forms of *crux* (cross) as Latin-speaking missionaries converted the Germanic, Old Saxon, and later Anglo-Saxon peoples. Various forms of *crux* appear in OE in

1980
Prof. Anna Libera Dallapiccola (ur. 1944)

Włoska prof. Dallapiccola jest historykiem sztuki (Uniwersytet w Haidelbergu).
Otrzymała tytuł honorowego profesora od University of Edinburgh i University of Pensylvania.
Jest członkiem Royal Asiatic Society w Londynie i American Oriental Society w New Heaven.

Dlatego należy koniecznie podkreślić coś, co często przeoczają sami chrześcijanie, mianowicie że nigdzie w Biblii nie jest wspomniane, że Jezus był 'ukrzyżowany'. Listy, które oczywiście są wcześniejsze niż Ewangelie, mówią tylko, że Jezus był 'zawieszony na drzewie'. Nawet w Ewangeliach mamy brak jakichkolwiek odniesień do Krzyża. Greckie słowo *stauros* zostało niedokładnie oddane w naszych angielskich przekładach Biblii jako 'krzyż' (i w łacińskich przekładach jako *crux*). W przedchrześcijańskiej greckiej literaturze odnosi się ono nie do 'krzyża', lecz 'pala' lub 'słupa', to znaczy do pojedynczej, pionowej belki, bez poprzeczki.

THE STŪPA
ITS RELIGIOUS, HISTORICAL
AND
ARCHITECTURAL SIGNIFICANCE

EDITED BY
ANNA LIBERA DALLAPICCOLA

FRANZ STEINER VERLAG · WIESBADEN
1980

not with the later development of ancient myths. It is therefore necessary to emphasize a point often overlooked by Christians themselves - that nowhere in the Bible is it mentioned that Jesus was 'crucified'. The Epistles which are of course earlier than the Gospels, say only that Jesus was 'hanged on a tree'. Even the Gospels lack any reference to a Cross. The Greek word inaccurately rendered as 'cross' in our English translation of the Bible (and in Latin translations as *crux*) is *stauros*, which in pre-Christian Greek literature denoted, not 'cross', but 'stake' or 'post' - that is, a single piece of upright timber without crosspiece. A fact of special significance in the context of my thesis is that, according to philologists, *stauros* derives from an Indo-Aryan root (meaning to 'fix', 'make firm') that gave to the Vedic language *skambha*, and to

https://books.google.pl/books?hl=pl&id=fUQaAAAAMAAJ

REVIEWS OF BOOKS 65

THE STŪPA: ITS RELIGIOUS, HISTORICAL, AND ARCHITECTURAL SIGNIFICANCE. Edited by ANNA LIBERA DALLAPICCOLA in collaboration with STEPHANIE ZINGEL-AVÉ LALLEMANT. (Beiträge zur Südasienforschung, Südasien-Institut, Universität Heidelberg, Bd. 55.) pp. ix, 359, 103 pl., map. Wiesbaden, Franz Steiner Verlag, 1980. DM 68.

This book contains the proceedings of a conference held at Heidelberg University in July 1978. The 24 papers are all in English, though the majority of them are by Germans or scholars working in Germany. Other contributors come from India, Holland, Britain, and the United States. Considering the importance of French studies of the stūpa – one